

Pedagogía sistémica

J. L. Castillejo i A. J. Colom (Coord.)
CEAC: 1987

El llibre que ens ocupa és un compendi de textos que expliquen la pedagogia a la llum de les teories sistèmiques i de la complexitat.

Es tracta d'una obra dels anys vuitanta que té una important vigència, ara que tant es parla de complexitat i d'incertesa. Val a dir que aquests conceptes no són nous, ni en el món de la ciència en general ni en el de l'educació en particular.

La presentació de la Teoria general de sistemes, de L.V. Bertalanffy, es va produir a finals dels anys vint del segle passat i va representar una alternativa a les mirades cartesianes i mecanicistes interpretatives de la realitat. De fet, més que una teoria, es pot considerar pròpiament una nova epistemologia per a l'anàlisi de les disciplines científiques. Es tracta d'una teoria que, com és ben sabut, explica la construcció de la realitat a partir de xarxes integrades d'elements en interacció que aporten com a resultat una estructura nova que es pot anomenar *sistema*, que té un caràcter autònom i autoregulat.

Aquesta teoria, de caràcter relacional, va ser complementada l'any 1948 amb la Teoria cibernètica de N. Wiener, que explica les formes de transmissió i control de la informació entre elements o sistemes en comunicació.

Es pot afirmar que aquestes dues teories representen el que es coneix com la primera generació de les teories de la complexitat, que seran posteriorment precedides per noves aportacions teòriques on podem destacar, entre d'altres, l'obra d'E. Morin (*Introducció al pensament complex*) o de U. Bronfenbrenner (*L'ecologia del desenvolupament humà*).

A mitjan anys setanta, el professor Alexandre Sanvisens, catedràtic de Pedagogia a la Universitat de Barcelona, construeix un nou model teòric aplicable a la pedagogia que integra els conceptes més rellevants de les dues teories, això és, les idees de totalitat, complexitat i auto-organització de la teoria general de sistemes, i les idees de transmissió i control de la informació de la teoria cibernètica. L'interès de la seva proposta és l'amplitud i capacitat d'integració de les perspectives d'anàlisi des d'una mirada holística, de manera que tant és una epistemologia, com una teoria explicativa de l'acció o un plantejament que aporta llum sobre la dimensió teleològica (les finalitats) i axiològica (els valors i principis rectors) del fet educatiu.

El seu treball, anomenat *concepció sistèmico-cibernètica de l'educació*, va obrir una línia important de producció acadèmica a tota una nova generació de pedagogs i pedagogues i va servir de revulsiu a la pedagogia dels anys vuitanta a l'Estat espanyol.

El llibre que presentem és un recopilatori dels professors Castillejo i Colom, que inclou dotze treballs de deixebles de Sanvisens on s'analitzen diferents perspectives de l'educació, tant des de l'aplicació dels supòsits del seu plantejament teòric, com de les teories inicials de Bertalanffy i Wiener. Cal destacar-ne el capítol que escriu el mateix Sanvisens on exposa el seu model, així com també el recull bibliogràfic que els compiladors van fer de les aportacions teòriques més rellevants en el moment de la publicació del llibre.

Avui dia, quan sembla que l'ús que s'està fent de conceptes com *incertesa*, *complexitat*, *atzar*, *imprevisibilitat* o *crisi* mostren més aviat desconcert i no tant explicacions fonamentades i accions estructurades sobre la realitat, la recuperació d'obres com aquest llibre de Castillejo i Colom és fonamental.

És molt recomanable també complementar-lo amb altres obres posteriors inspirades en l'escola de Sanvisens, com és el cas de *Teoría de la educación. Una aproximación sistémico-cibernética*, de J. M. Puig, o *Inteligencia y Educación*, de M. Martínez. Tots aquests treballs esdevenen obres clau per donar consistència a l'anàlisi de la realitat actual des del punt de vista educatiu, així

com per construir aportacions sòlides i mínimament efectives per a la millora del món social.

Jesús Vilar Martín
Professor de la Facultat d'Educació
Social i Treball Social
Pere Tarrés – Universitat Ramon Llull